

Kwaliteitsstandaard COPD-longaanval met ziekenhuisopname

Betere zorg voor de patiënt met COPD

**PATIENT
CENTRAAL**

Kwaliteitsstandaard COPD longaanval met ziekenhuisopname

Deze kwaliteitsstandaard beschrijft hoe goede zorg eruit ziet voor patiënten met COPD die omwille van een longaanval (exacerbatie) worden opgenomen in het ziekenhuis. Het omschrijft de inhoud van de zorg die tijdens opname, na ontslag en structureel wordt gegeven aan patiënten met COPD.

Transmurale netwerkzorg verdient de voorkeur. Daarom staat in deze kwaliteitsstandaard niet alleen de inhoud van de zorg centraal, maar focust deze ook op het contact tussen patiënt en zorgverlener, en de samenwerking tussen (onder meer) ziekenhuis, zorggroep, paramedici en thuiszorg. De wensen en behoeften van de patiënt, verwerkt in persoonlijke streefdoelen, zijn leidend en geven de patiënt meer grip op het omgaan met COPD.

De verschillende modules beschreven in deze kwaliteitsstandaard zijn in samenspraak gemaakt met de verschillende zorgprofessionals en met patiënten. De kwaliteitsstandaard is gebaseerd op wetenschappelijk onderzoek, kennis, ervaringen en voorkeuren van zorgverleners en patiënten.

Inhoud kwaliteitsstandaard

De kwaliteitsstandaard COPD longaanval met ziekenhuisopname, bestaat uit drie modules:

1. [Richtlijn COPD-longaanval met ziekenhuisopname](#)
2. [Landelijk zorgpad COPD-longaanval met ziekenhuisopname](#)
3. [Patiëntenmateriaal 'wegwijs bij een longaanval' en 'omgaan met een longaanval'](#)

Module 1: Richtlijn COPD-longaanval met ziekenhuisopname

De richtlijn heeft betrekking op patiënten met een COPD-longaanval die klinisch moeten worden behandeld. Een COPD-longaanval (exacerbatie COPD) is een verslechtering van de conditie van de patiënt binnen een of enkele dagen, die wordt gekenmerkt door een toename van dyspneu en/of hoesten –al dan niet met slijm opgeven- die groter is dan de normale dag-tot-dag variabiliteit en waarvoor een aanpassing van de behandeling gerechtvaardigd is.

In deze richtlijn worden aanbevelingen gedaan over de indicatiestelling van opname, het diagnostisch traject, de medicamenteuze en niet medicamenteuze behandeling tijdens ziekenhuisopname na COPD-longaanval, inclusief criteria voor monitoring en ontslag. Hiermee wordt een bijdrage geleverd aan een meer eenduidige, doelgerichte behandeling van patiënten met een COPD-longaanval in het ziekenhuis.

Module 2: Landelijk zorgpad COPD-longaanval met ziekenhuisopname

Dit zorgpad beschrijft waar de optimale zorg tijdens én na opname voor patiënten die zijn opgenomen geweest voor een COPD longaanval aan voldoet. Daar waar de richtlijn aanbevelingen, adviezen en handelingsinstructies geven ter ondersteuning van de besluitvorming, beschrijft het zorgpad welke complexe interventies (en hulpmiddelen) de verschillende leden van een multidisciplinair en interprofessioneel team kunnen ondersteunen bij de afstemming van de COPD zorg. Het is een concretisering van het zorgprogramma met als doel kwalitatieve en efficiënte zorgverlening te waarborgen. Het is een middel om een patiëntgericht programma op een systematische wijze te plannen en op te volgen.

Centraal in het zorgpad COPD longaanval staan enkele cruciale contactmomenten met de patiënt. Deze contactmomenten geven structuur aan de zorg, stellen de patiënt centraal en zorgen voor continuïteit. Goede interdisciplinaire samenwerking is een vereiste.

Module 3: Patiëntenmateriaal

Van het zorgpad COPD is een [patiëntenversie](#) ontwikkeld. In '[wegwijs bij een longaanval](#)' is in woord en beeld gebracht wat de patiënt vanaf het moment van opname kan verwachten van de opname en het herstel. Ook staat weergegeven welke rol hij/zij daarin kan innemen; niet alleen in het ziekenhuis maar ook daarbuiten. Verder bevat het informatie voor de patiënt en hun naaste over belangrijke aspecten rond het voorkomen van een longaanval.

Ook zijn er vijf animatiefilms ([omgaan met een longaanval](#)) ontwikkeld voor patiënten die specifieke onderdelen van het zorgpad verduidelijken. In maximaal twee minuten wordt op een simpele manier het onderwerp verduidelijkt aan de patiënt, waarbij naast informatie geven ook de patiënt wordt gestimuleerd om zelf een rol te nemen in zijn/haar behandeling.

De vijf animatiefilms zijn 'Wat is een longaanval?', 'Hoe herken ik een longaanval?', 'Doelen stellen, Mantelzorger en Proactieve zorgplanning / palliatieve zorg.'

Onderhoudsplan

Het onderhoudsplan van deze kwaliteitsstandaard is onder te verdelen in twee delen.

Module 1: Richtlijn

De richtlijnwerkgroep heeft als doel de richtlijn periodiek (digitaal) van updates te voorzien. De Nederlandse Vereniging van Artsen voor Longziekten en Tuberculose (NVALT) en Long Alliantie Nederland (LAN) zijn als houder van deze richtlijn de eerstverantwoordelijken voor de actualiteit van deze richtlijn. De andere aan deze richtlijn deelnemende wetenschappelijke verenigingen of gebruikers van de richtlijn delen de verantwoordelijkheid en informeren de NVALT en LAN tijdig over relevante ontwikkelingen binnen hun vakgebied.

Module 2 en 3: Zorgpad

Ook het zorgpad zal periodiek digitaal worden geactualiseerd. Daarvoor zal in 2020 een eerste stap gezet worden door het verschenen rapport te vertalen naar een digitale toolbox. Hierin kunnen vervolgens makkelijk aanpassingen en/of nieuwe inzichten in verwerkt worden. Een actueel voorbeeld hiervan is een uitbreiding van interventies op gebied van palliatieve zorg. Op dit moment voert de LAN met partners een ZonMW gesubsidieerde studie uit naar palliatieve zorg voor mensen met COPD. Onderdeel van deze studie is het herkennen van de palliatieve fase bij mensen met COPD, proactieve zorgplanning en multidisciplinaire samenwerking tussen betrokken zorgprofessionals van zowel de eerste als de tweede lijn. In het kader van deze studie is een online toolbox 'Palliatieve zorg bij COPD' en een geaccrediteerde training ontwikkeld, met daarin handvatten, oefeningen en hulpmiddelen voor het verlenen van zorg aan mensen met COPD in de laatste levensfase. Na afronding van deze studie, naar verwachting juli 2021, zullen de resultaten worden opgenomen in het zorgpad COPD-longaanval met ziekenhuisopname.

De LAN is als houder van dit zorgpad de eerstverantwoordelijke voor de actualiteit van dit zorgpad. De andere aan dit zorgpad deelnemende wetenschappelijke verenigingen of gebruikers delen de verantwoordelijkheid en informeren de LAN tijdig over relevante ontwikkelingen binnen hun vakgebied.

Implementatieplan

Vanuit het belang van COPD-patiënten, zorgverleners en de kwaliteit, toegankelijkheid en betaalbaarheid van de zorg heeft deze kwaliteitsstandaard een belangrijke meerwaarde in het systematisch verminderen van ziekenhuisopnamedagen voor COPD en daarmee de kwaliteit van leven van de patiënt met COPD.

Daarom zullen er in de komende periode tussen ondermeer LAN, NVALT, zorgverzekeraars en Zorginstituut Nederland (ZiNL) afspraken gemaakt worden over hoe de voortgang van de implementatie van deze kwaliteitsstandaard in heel Nederland kan worden vormgegeven. Een belangrijk onderdeel hierbij is het op lokaal en nationaal niveau monitoren van de reductie van het aantal opnamedagen/opnamen, kwaliteit van leven, de tevredenheid van de patiënt en het werkgeluk van zorgverleners.

De LAN heeft voor de komende jaren (2019-2021) een activiteitenplan opgesteld dat als doel heeft om de implementatie van deze kwaliteitsstandaard een extra impuls te geven. Dit activiteitenplan wordt financieel ondersteund door het Innovatiefonds Zorgverzekeraars en het ministerie van Volksgezondheid en bestaat uit vier onderdelen (zie ook de bijlage):

1. Communicatie
2. Scholing en toolbox
3. Ondersteuning toekomstige regio's
4. Borging

Te behalen streefdoel: In alle regio's in Nederland wordt systematisch gewerkt aan het reduceren van ziekenhuisopnamedagen voor COPD met betere kwaliteit van leven, patiënttevredenheid en meer werkgeluk van zorgverleners. De beschreven zorg in deze kwaliteitsstandaard dient de reguliere werkwijze te worden.

Aangezien de pilot heeft geleerd dat invoering van het zorgpad a) maatwerk vergt en b) er omwille van de omvang van de aan te passen werkwijze keuzes gemaakt moeten worden welke interventies de voorkeur verdienen, is het moeilijk om op korte termijn ziekenhuisregio's te verplichten om volledig te voldoen aan de voorgestelde werkwijze, beschreven in deze kwaliteitsstandaard. Daarom is het maken van landelijke (proces)indicatoren op alle afzonderlijke elementen van het zorgpad niet raadzaam.

Echter wat op landelijk niveau wel van alle ziekenhuisregio's verwacht mag worden, is dat zij binnen de komende drie jaar actief aan de slag gaan met het reduceren van opnamedagen. Daarbij kan deze kwaliteitsstandaard gebruikt worden als behulpzame leidraad. Het op lokaal en nationaal niveau monitoren van de reductie van het aantal opnamedagen, met gelijke dan wel verbeterde kwaliteit van leven, patiënttevredenheid en werkgeluk zal zeker bijdragen bij dit inzicht.

Met de betrokken partijen dienen afspraken gemaakt te worden op welke manier en onder welke voorwaarden op lokaal en landelijk niveau deze data bijgehouden kunnen worden.

De doelstelling van het Nationaal Actieprogramma Chronische Longziekten (NACL) was om in vijf jaar tijd het aantal opnamedagen met gelijke dan wel verbeterde patiënttevredenheid en kwaliteit van leven te reduceren met 25 procent. De pilot met het landelijk zorgpad COPD longaanval met

ziekenhuisopname heeft een reductie van gemiddeld 19,4% gerealiseerd in de periode 2013 – 2017 (4 jaar).

Rekening houdend met de lokale omstandigheden en –mogelijk– in het recente verleden reeds gerealiseerde reductie, dient een (nieuwe) lokale doelstelling geformuleerd te worden met betrekking tot de reductie van opname(dagen), kwaliteit van leven en werkplezier. De uitkomsten van de LAN pilot kunnen daarbij richtinggevend zijn.

Bijlage: Activiteiten ter bevordering van de implementatie van de kwaliteitsstandaard (module 2)

Vanuit het belang van COPD-patiënten, zorgverleners en de kwaliteit, toegankelijkheid en betaalbaarheid van de zorg heeft deze kwaliteitsstandaard een belangrijke meerwaarde in het systematisch verminderen van ziekenhuisopnamedagen voor COPD en daarmee de kwaliteit van leven van de patiënt met COPD. Daarom zal de LAN zich de komende jaren (2019-2021) actief inzetten om de implementatie van de kwaliteitsstandaard een extra impuls te geven. De volgende vier activiteiten worden uitgevoerd:

1. Communicatie
2. Scholing en toolbox
3. Ondersteuning toekomstige regio's
4. Borging

Dit doen we met steun van het Innovatiefonds Zorgverzekeraars, het Ministerie van Volksgezondheid, het Longfonds, de NVALT en alle andere partners van de Long Alliantie Nederland.

Activiteit 1) Communicatie

Om het zorgpad brede bekendheid te geven in Nederland wordt er extra aandacht geschonken aan communicatie. Zo worden bijvoorbeeld brieven verzonden aan alle ziekenhuizen, zorggroepen en thuiszorginstellingen met de uitnodiging het zorgpad te implementeren in de eigen regio. Ook wordt een landelijk symposium georganiseerd waarin (de implementatie van) het zorgpad en het reduceren van opnamedagen met gelijke dan wel verbeterde kwaliteit van leven en meer werkplezier centraal staat. Daarnaast worden er verschillende (wetenschappelijke) artikelen geschreven en gedistribueerd onder de verschillende (vak)bladen. Samen met het Longfonds wordt ook de communicatie richting patiënten ter hand genomen.

Activiteit 2) Scholing en toolbox.

Om met name het zorgpad (module 2) makkelijk toegankelijk te maken voor alle betrokkenen zal er een scholing en een toolbox ontwikkeld worden. Er zal een 'scholingskit' worden ontwikkeld, welke openbaar toegankelijk zal worden. Deze scholing zal grofweg onder te verdelen zijn in drie onderdelen:

- a) het hoe en waarom van het zorgpad, met een beschrijving van de belangrijkste inhoudelijke onderdelen;
- b) hoe het zorgpad te implementeren met lessen uit de pilotperiode;
- c) verwijzing naar cursussen/scholingen van andere partijen die behulpzaam zijn bij implementatie van afzonderlijke onderdelen van het zorgpad (bijvoorbeeld inhalatie-instructie, bevordering zelfmanagement, motivational interviewing, etc.).

De toolbox wordt een digitale vertaling van het rapport COPD longaanval met ziekenhuisopname. Daarin staat beschreven waar de zorg aan moet voldoen en geeft aan regio's handreikingen hoe deze zorg het beste uit te voeren en/of in te richten is en geeft instrumenten die behulpzaam zijn. De digitale toolbox zal het gebruik van dit rapport bevorderen en wordt periodiek geactualiseerd.

Activiteit 3) Ondersteuning regio's

Gedurende de pilotperiode zijn veel lessen geleerd die behulpzaam zijn voor toekomstige ziekenhuisregio's die eveneens een start maken met het werken volgens het zorgpad. Deze ervaringen zijn opgenomen in een handreiking en worden proactief gedeeld in het land. Regio's worden proactief gestimuleerd om kennis met elkaar te delen. De regio's uit de pilotperiode delen hun kennis en ervaring en treden op als ambassadeur in bijvoorbeeld de scholing en te organiseren netwerkbijeenkomsten. De LAN speelt een coördinerende rol in. Voorts ondersteunt de LAN toekomstige regio's met advies over implementatie en de inhoud van het zorgpad.

Activiteit 4) Borging

De beschreven zorg in de kwaliteitsstandaard COPD longaanval met ziekenhuisopname dient de reguliere werkwijze te worden. Richtlijnen en zorgstandaarden dienen daarom naar deze kwaliteitsstandaard te verwijzen. Bij enkele cruciale documenten, waaronder de zorgstandaard COPD is dit reeds gerealiseerd. Opname in het kwaliteitsregister van Zorginstituut Nederland zal de meerwaarde van de kwaliteitsstandaard verder onderstrepen. Verwijzing in de beroepsspecifieke richtlijnen, standaarden en protocollen is een volgende stap.

De beschreven zorg in deze kwaliteitsstandaard draagt bij aan de doelstellingen van het programma 'Juiste Zorg op de Juiste Plek'. Dit programma, opgesteld door het ministerie van Volksgezondheid, streeft naar:

- het voorkomen van (duurdere) zorg;
- het dichterbij mensen brengen van zorg (verplaatsen), en;
- het vervangen van zorg door bijvoorbeeld e-Health.

Deze kwaliteitsstandaard kan als praktijkvoorbeeld dienen hoe ziekenhuisregio's gestalte kunnen geven aan dit beleid. Er zal daarom met deze en vergelijkbare initiatieven contact worden opgenomen. Andere initiatieven zijn JuMP van Zorgverzekeraars Nederland, zorgprogramma's van zorgverzekeraars het Zinnige Zorg COPD programma van ZiNL.

SAMEN- WERKING

LAN

Long Alliantie Nederland

Stationsplein 125

3818 LE Amersfoort, tel. 033 421 84 18

info@longalliantie.nl longalliantie.nl/zorgpad

Triodos Bank IBAN NL17 TRIO 0390 2279 19